

7. Словник української мови. В 11-ти томах / За ред. Ільїна В., Зайцевої Т., Паламарчука Л. та ін. — К.: Наук. думка, 1970-1980. — Т.4. — 840 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. — К.: «Академвидав», 2006. — 352с. (Альма-матер).

Климова Е. Я.

КУЛЬТУРА ОБЩЕНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье определено место культуры общения в структуре педагогического мастерства преподавателя университета. Автор обобщает: высокий уровень речевой культуры, подкрепление вербального педагогического общения соответствующей техникой речи, невербальными и паравербальными средствами в сочетании с педагогическими технологиями являются факторами, которые определяют речевую и личностный авторитет преподавателя высшей школы. Фрагменты занятий по украинскому профессиональному языку подтверждают эффективность заданий по культуре профессионального общения.

Ключевые слова: общение, культура общения, педагогическое мастерство, культура речи, техника речи, невербальные средства общения.

Klimova E.Ya.

COMMUNICATION CULTURE AS AN ELEMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF A TEACHER OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article defines the place of the communication culture in the structure of pedagogical skills of the university teacher. The author summarizes: a high level of language culture, verbal pedagogical communication with appropriate non-verbal and paraverbal means of combination as the factors that determine the speech and personal authority of a high school teacher. Fragments of classes in the Ukrainian professional language confirm the effectiveness of tasks on the culture of the professional communication.

Pedagogical skill as a scientific problem starts from the nineteenth century and is still actual nowadays. The high level of the individual self-organization proves the teacher being responsible for his work. The high results of the pedagogical work are based on the individual pedagogical skills. Pedagogical skills are considered to be achieved by all the professional teachers. The social requirements to the culture of communication of a teacher of a higher education institution correspond to the requirements for the teacher in the conditions of the new reforming Ukrainian society. Thus, the study of the teacher's communication culture as an element of his pedagogical skills is absolutely up-to-date.

The content of the communicative assignments presented in the article reflects a rational approach to teaching the Ukrainian language to non-philology students. Also it is oriented on the formation of the future communication skills, "linguistic flair", creativity, oratorical competence of the future specialists. The author emphasizes on the importance of the teacher being able to show students the patterns of the given assignments. The democratic style of the pedagogical communication between the teacher and students implies mutual respect, tolerance, tactful and systematic correction of language errors and speech deficiencies in students' speech. The communicative task of each of the participants of the communication implies the exchange of information, emotional expression, verbal and non-verbal effects on each other.

Key words: communication, communication culture, pedagogical training, language culture, language technique, non-verbal communication.

Подано до редакції 15.12.2018.

УДК 378.1-37.032

© 2018

Кононова М.М.

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У статті здійснено теоретичне дослідження питання застосування методу освітніх проектів у процесі навчання майбутніх дефектологів. На основі узагальнення вивченого матеріалу з'ясовано сутність поняття «метод проектів», визначено види та складові освітнього проекту, основні вимоги щодо його організації у процесі професійного навчання майбутніх дефектологів. Акцентовано увагу на те, що використання методу проектів вимагає від викладача створення умов для прояву в студентів інтересу до пізнавальної діяльності, майбутньої професії, самоосвіти, її застосуванню отриманих знань на практиці.

Представлено розроблений освітній проект «Професійний розвиток майбутніх дефектологів». Висновки дослідження щодо застосування освітніх проектів можна використовувати при вивченні практично всіх дисциплін ЗВО.

Ключові слова: дефектолог, метод проектів, освітні проекти, педагогічна технологія, навчання, професійний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Постійні зміни в освітніх структурах підсилюють актуальність проблеми професійного розвитку вчителя-дефектолога. Актуалізуються завдання формування педагога нового типу і стилю професійної діяльності. Слід добре усвідомити, ні заклади вищої освіти, ні заклади післядипломної освіти, ні спеціальна школа не можуть нині дати запасу знань і необхідних компетенцій на довгу перспективу, оскільки науково-технічний прогрес робить своє, все набуте сьогодні старіє з неабиякою швидкістю [1]. Тому, майбутній дефектолог в процесі навчання у закладах вищої освіти повинен навчитися поповнювати необхідні знання самостійно та мати готовність навчати цим навичкам своїх учнів. Тож, у своєму дослідженні ми вважаємо актуальним розглянути роль освітніх проектів, як сучасної технології навчання, у забезпеченні високої

результативності сучасної системи вищої педагогічної освіти, зокрема у професійному розвитку майбутніх дефектологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Результати теоретичного огляду дидактичної й методичної літератури свідчать про зростання уваги наукової спільноти до питання використання проектної технології навчання в освіті. Ідеї проектного навчання зустрічалися в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців (Д. Дьюї, У. Кілпатрік, Є. Коллінгс, Л. Левин, Дж. Пітт, С. Шацький).

Розробці проективного підходу до навчання майбутніх вчителів, формуванню їх професійних умінь та особистісно-значущих якостей присвячений ряд цінних досліджень науковців (О. Абдуліна, І. Зимня, В. Кан-Калик, Н. Нікандров, В. Сластьонін, І. Якиманська та ін).

Теоретичні й концептуальні положення проектної технології в українській педагогіці досліджують Л. Бодько, Н. Борисова, П. Ворона, Н. Голуб, М. Гриньова, Є. Іванова, О. Карбованець, Т. Качеровська, О. Коваленко, Н. Кононець, Н. Куруц, М. Кухаркіна, О. Пехота, Є. Полат, А. Пуліна, Г. Романова, О. Рибіна, Н. Сас, Г. Селевко, С. Сисоєва, І. Степанова, Ю. Хотунцев, В. Ченців та ін. В їх роботах розкриті суть процесу проектної діяльності, відповідна технологія та умови її впровадження в навчально-виховний процес.

Аналіз зазначених досліджень дозволяє дійти висновку, що питання використання методу освітніх проектів в професійному навчанні майбутніх дефектологів в умовах закладів вищої освіти залишаються недостатньо розробленими.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування методу освітніх проектів як технології професійного навчання і розвитку майбутніх дефектологів, окреслення окремих аспектів його реалізації у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... У сучасній педагогічній літературі знаходимо інтегральне визначення поняття «проект» як універсально велику кількість взаємопов'язаних видів і форм робіт із зазначеним часом початку (старту) і визначеною метою та задачами. Завершенням проекту буде досягнення поставлених цілей. Необхідним є також визначення бюджету, ресурсів та якості результату [2].

У науковій літературі науковці часто використовують терміносполучення «метод проектів». Так, згідно досліджень О. Рибіної, метод проектів – це педагогічна технологія, що орієнтується на використання і здобуття нових знань (іноді і шляхом самоосвіти) [6].

М. Павлова, Дж. Пітт, М. Гуревич, І. Сасова, зазначають, що метод освітніх проектів – це не алгоритм, що складається з чітких етапів, а модель креативності мислення й прийняття рішень.

Узагальнення напрацювань вітчизняних учених дає змогу схарактеризувати різні типи освітніх проектів:

1. Дослідницькі проекти мають продуману структуру, визначену мету, актуальність та методи дослідження.

2. У творчих проектах намічена структура розгортається з ціллю отримання запланованого інформаційного продукту.

3. У рольових проектах структура планується, однак залишається відкритою до завершення роботи. При цьому, учасники у визначених ролях розкривають характер і зміст проекту.

4. Головною метою інформаційних проектів є відбір та накопичення інформації на визначену тематику, найчастіше професійно спрямовану. Учасники представляють аудиторії проаналізовану та узагальнену інформацію. Результати даної діяльності представляють у формі статті, доповіді, кінофільму, веб-сайту, електронного посібника тощо. Така діяльність сприяє розвитку у студентів вмінь та навичок формулювати та висловлювати власну думку з певної теми [3].

5. Практичні проекти орієнтовані на професійні інтереси самих майбутніх дефектологів. Структура даного проекту включає мету, актуальність, написання сценарію, результат.

6. Ігрові проекти розвивають професійну компетентність майбутніх дефектологів за допомогою ігор різної форми й тематики з подальшим формуванням умінь використовувати ігрові технології в майбутній професійній діяльності. У цих проектах обов'язково визначають мету, способи та форми роботи. Проаналізувавши навчальні та історичні довідки, документальні й художні фільми, студенти пробують себе в ролі видатних учених, педагогів, психологів, імітуючи соціальні, майбутні професійні відносини. Даний вид проектів розвиває творчість, критичність мислення та уміння оцінити свою діяльність.

7. Навчально-телекомунікаційні проекти застосовують з метою формування умінь майбутніх дефектологів використовувати сучасні інформаційні та телекомунікаційні технології у професійній діяльності. Новітні технології (віртуальні, веб, хмарні тощо) змінюють освітнє середовище та відкривають ширший доступ до освіти різних категорій населення [4].

Можна зазначити, що основна важливість освітніх проектів полягає в тому, що вони спрямовують студента на створення інформаційного продукту, а не лише на вивчення певної дисципліни, що є актуальним у процесі професійного розвитку майбутніх дефектологів. Студенти індивідуально або у міні-групах за певний час повинні виконати пізнавальну, пошукову, дослідницьку, технологічну роботу на задану тему [4]. Водночас, теми

проектів повинні спрямовуватися на здобуття компетенцій у галузі діагностичної, корекційно-педагогічної, соціально-педагогічної, комунікативної діяльності, які не мають аналогів в діяльності педагога, що працює з нормально розвинутими дітьми, або такими, що відрізняються значною своєрідністю [1].

До основних вимог організації проектної діяльності студентів належать:

- окреслення конкретної проблеми, розв'язування якої вимагає знань, дослідницької діяльності, критичного всебічного аналізу та пошуку;
- теоретична, практична, пізнавальна значущість очікуваних результатів (наприклад, доповідь на науково-практичній конференції, публікації в наукових виданнях, участь у конкурсах тощо);
- самостійна пізнавальна діяльність студентів (індивідуальна, парна, групова), пошук інформації шляхом використання різноманітних інформаційних ресурсів;
- структурування змістової частини проекту із зазначенням поетапних результатів;
- використання системи наукових методів дослідження, яка передбачає певну послідовність дій: визначення об'єкта, предмета, завдань дослідження; окреслення гіпотези дослідження; відбір методів дослідження; збір, систематизація, аналіз інформації; обговорення результатів роботи (презентація, публікація, веб-сторінка, блог тощо); підбиття підсумків, оформлення та презентація результатів; оцінка проекту; висновки, окреслення нових перспективних проблем дослідження [3].

При використанні методу освітніх проектів керівник проекту має створювати необхідні умови для стимулювання в студентів мотивації до пізнавальної діяльності, майбутньої професії, самоосвіти, орієнтації на освіту упродовж усього життя й застосування на практиці отриманих в процесі навчання знань. Викладач повинен мати високий рівень педагогічної майстерності, професійної компетентності, творчі здібності, стимулювати розвиток у студентів пізнавальних інтересів і творчого потенціалу.

Аналіз та узагальнення напрацювань учених уможливив зіставити стадії роботи над проектом із етапами роботи на заняттях (табл. 1).

Таблиця 1

Стадії роботи над проектом у межах заняття

№	Етап заняття	Стадії роботи над проектом
1	Організація роботи	Мотивація проектної діяльності студентів
2	Підготовка студентів до роботи	Уведення студентів у тематичне поле проекту, формування груп, мети, завдань, планування роботи
3	Засвоєння нових знань та способів дій	Збір інформації з проблематики теми проекту, пошук шляхів розв'язання проблеми
4	Перевірка первинного розуміння матеріалу	Структурування інформації, аналіз ефективності обраного способу вирішення проблеми проекту
5	Закріплення та застосування нових знань та способів дій	Виконання запланованих кроків з реалізації проекту, практичних дій, пошук інформації та її обробка
6	Узагальнення та систематизація знань	Оформлення результатів проекту, підготовка до презентації
7	Контроль та самоконтроль знань та способів дій	Аналіз досягнутих результатів, експертиза продукту проекту
8	Корекція знань та способів дій	Коригування результатів роботи над проектом
9	Підбиття підсумків заняття	Презентація, захист, оцінка та аналіз проекту
10	Рефлексія	Аналіз проектної діяльності, обговорення результатів, набутих умінь, навичок

Слід зазначити, що нині ідея методу проектів зазнала певних змін, оскільки, народившись з ідеї вільного навчання й виховання, зараз вона стає інтегрованим компонентом цілком розробленої й структурованої освітньої системи у закладах вищої освіти. Але суть її залишається колишньою – стимулювати інтерес студентів, майбутніх вчителів-дефектологів до певних проблем, що припускають володіння певною сумою знань і через проектну діяльність, що передбачає вирішення цих проблем, уміння практично застосовувати отримані знання, розвиток рефлексорного мислення. Суть рефлексорного мислення, на думку А. Пуліної, – це вічний пошук фактів, їхній аналіз, міркування над їхньою вірогідністю, логічне вибудовування фактів для пізнання нового, для знаходження виходу із сумніву, формування впевненості, заснованої на аргументованому міркуванні [5].

В контексті зазначеної проблематики, у якості прикладу застосування проектного підходу до професійного навчання і розвитку майбутніх дефектологів, нами представлено *розроблений освітній проект* «Професійний розвиток майбутніх дефектологів» (Далі Проект).

Проект реалізується з ціллю застосування проблемно-орієнтованого і ресурсно-орієнтованого навчання, новітніх педагогічних систем корекційної освіти для покращення результативності освітнього процесу з підготовки майбутніх дефектологів, формування професійної компетентності студентів, мотивації у них до професійного розвитку.

Завдання Проекту:

- набуття майбутніми дефектологами поглиблених об'єктивних знань з фахових дисциплін, методики роботи з учнями з особливими потребами, які потребують педагогічної корекції, з питань інклюзивної та ІТ-освіти;
- виявлення та впровадження нових педагогічних технологій в корекційній педагогіці, інклюзивній освіті;
- впровадження форм, методів та засобів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх дефектологів;
- активізація науково-пошукової та дослідницької діяльності студентів з метою їх професійного розвитку;
- поширення передового педагогічного досвіду дефектологів;
- створення науково-методичного забезпечення для професійного розвитку майбутніх дефектологів;
- популяризація спільних круглих столів, семінарів, конференцій, тренінгів, майстер-класів та воркшопів.

Термін – упродовж навчання у ЗВО з подальшою орієнтацією на неперервну освіту.

Умовами впровадження Проекту є:

- Створення електронної бібліотеки навчальних ресурсів для професійного навчання і розвитку майбутніх дефектологів.
- Майстер-класи (тренінги, круглі столи, воркшопи) для студентів.
- Проведення студентських конференцій.
- Співпраця з іншими ЗВО, освітніми установами, загальноосвітніми і загальноосвітніми спеціальними навчальними закладами, позашкільними навчальними закладами, дошкільними закладами, навчально-виховними комплексами, реабілітаційними центрами.
- Залучення студентів до участі у науково-практичних конференціях з питань інклюзивної освіти.
- Розробка психокорекційних програм.
- Створення порталу професійного розвитку «Дефектологу», наповнення його контентом, розкрутка та популяризація сайту.

У Проекті можуть брати участь усі учасники навчального процесу закладів вищої освіти України: студенти – майбутні дефектологи усіх курсів; науково-педагогічні кадри ЗВО, освітніх установ; психологи, дефектологи, бібліотекарі, методисти; випускники ЗВО, які працюють за фахом.

Для учасників Проекту проводяться організаційні заходи, семінари, майстер-класи, конференції, Інтернет-конференції, спільні круглі столи, тренінги, віртуальні консультації, вебінари з питань форм, методів, засобів, педагогічних технологій для професійного розвитку майбутніх дефектологів. Проводиться робота щодо створення електронних засобів навчання.

Очікувані результати впровадження Проекту:

- упровадження нової системи підготовки майбутніх дефектологів на засадах європейських та світових стандартів;
- упровадження форм, методів та засобів навчання, спрямованих на неперервний професійний розвиток майбутніх дефектологів;
- підвищення якості знань студентів з фахових дисциплін;
- оптимізація освітнього процесу в ЗВО;
- створення та розвиток інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку майбутніх дефектологів (електронні освітні ресурси, сайти, дистанційні курси тощо);
- залучення майбутніх дефектологів до активної самоосвітньої діяльності;
- створення педагогічних умов професійного розвитку майбутніх дефектологів.

Фінансування впровадження та реалізації Проекту здійснюється в установленому порядку за кошти відповідних бюджетів та інших джерел фінансування.

Для визначення ефективності використання методу освітніх проектів у процесі професійного навчання і розвитку ми провели експериментальну перевірку за визначеними критеріями: інформаційно-оперативним, практично-діяльним та психолого-оперативним. Учасниками були студенти спеціальності 016-Спеціальна освіта і спеціальності 6.010105 Корекційна освіта другого-четвертого курсів, розділені на дві групи: експериментальну (160 осіб), та контрольну (140 осіб) на протязі шести семестрів навчання.

В експериментальній групі використовували техніку освітнього проекту у форматі вивчення обов'язкових та вибіркового дисциплін, враховуючи специфіку навчальних планів спеціальностей: «Спеціальна психологія», «Психолого-педагогічна діагностика та відбір дітей у спеціальні заклади», «Психолого-педагогічна допомога дітям раннього віку з фактором ризику», «Основи психотренінгу осіб з тяжкими порушеннями мовлення», «Основи психокорекції та психоконсультації», «Корекційно-реабілітаційні служби», «Основи корекційної роботи з основами інклюзивного навчання». Визначені критерії досліджувалися за діагностичними об'єктивними, суб'єктивними та проєктивними методиками (опитувальники, анкети, методи самооцінки), за показниками успішності у навчанні, за результатами спостереження за роботою студентів під час виконання практичних

завдань на семінарських, практичних, лабораторних заняттях. Також бралися до уваги: ставлення студентів до завдання, особливості їх спілкування тощо (особливості психічної діяльності).

Аналіз результатів дослідницької роботи засвідчив, що експериментальні групи відрізняються позитивною динамікою за кожним визначеним критерієм професійного розвитку. Так, виявлена різниця між показниками за інформаційно-оперативним критерієм у кінці формувального експерименту на користь експериментальних груп 35,4% (високий рівень), 33,8% (середній рівень). Динаміка змін низького рівня становила 63,4%. Констатовано таку динаміку показників практично-діяльнісного критерію: високий рівень – +52%, середній – -2,4%, низький – -51,3%. Динаміка показників психолого-оперативного критерію: високий рівень +36,3%, середній – -0,4%; а низький – -32,3%. Тож, за кожним критерієм зафіксовано позитивну динаміку змін, результати контрольних та експериментальних груп мають суттєву різницю. Це свідчить про професійні та особистісні зміни, що відбулися під час професійного навчання, зокрема, використання методу освітніх проектів.

Висновки... Тож, головну ідею застосування методу проектів у процесі професійного розвитку майбутніх вчителів-дефектологів можна сформулювати наступним чином: все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені потрібно, і де, і як я можу ці знання застосувати у майбутній професійній діяльності. Метод проектів спрямований на професійне становлення особистості майбутнього дефектолога, через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання. З допомогою освітніх проектів реалізуються міжпредметні зв'язки, здобуваються знання через взаємодію суб'єктів навчання з педагогом та між собою. Слід підкреслити універсальність проектних технологій, їх придатність для використання у викладанні практично всіх дисциплін спеціальності 016-Спеціальна освіта і спеціальності 6.010105 Корекційна освіта. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні впливу технологій освітніх проектів на процес професійного розвитку майбутніх педагогів інших спеціальностей в умовах навчання у ЗВО.

Використана література:

1. Гладуш В. А. Рівень післядипломної освіти учителя-дефектолога: історія, сучасний стан. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19. «Корекційна педагогіка та спеціальна психологія»: зб. наук. пр., К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. № 45 (69). С. 26-30.
2. Гриньова М.В., Сас Н. М., Ворона П. В. Процеси управління проектами : навч.-метод. посіб. – Ч. I., Полтава, 2010. – 51 с.
3. Карбованець О., Куруц Н., Голуб Н. Метод проектів – сучасна педагогічна технологія навчання освітніх закладів різних рівнів. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*: Сер. Педагогіка. Соціальна робота. 2008. Вип.15. С. 80-83.
4. Павлова М.Б., Питт Дж., Гуревич М.И., Сасова И.А. (2003). *Метод проектов в технологическом образовании: пособие для учителя*. М.: Изд. центр «Вентана Граф». 2003. – 296 с.
5. Пуліна А.А. Метод проектів: історія й перспективи розвитку в сучасній системі освіти. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. Херсон. 2005. Вип. 40. С. 116-119.
6. Рыбина О. Проектная деятельность. *Лучшие страницы педагогической прессы*. 2001. №1. С. 46-49.

Кононова М.Н.

МЕТОД ПРОЕКТОВ КАК ТЕХНОЛОГИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ БУДУЩИХ ДЕФЕКТОЛОГОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

В статье осуществлено теоретическое исследование вопроса применения метода образовательных проектов в процессе обучения будущих дефектологов. На основе обобщения изученного материала установлена сущность понятия «метод проектов», определены виды и составляющие образовательного проекта, основные требования к его организации в процессе профессионального обучения будущих дефектологов. Акцентировано внимание на то, что использование метода проектов требует от преподавателя создание условий для проявления у студентов интереса к познавательной деятельности, будущей профессии, самообразования, и применению полученных знаний на практике.

Представлен разработанный образовательный проект «Профессиональное развитие будущих дефектологов». Выводы исследования по применению образовательных проектов можно использовать при изучении практически всех дисциплин высшей школы.

Ключевые слова: дефектолог, метод проектов, образовательные проекты, педагогическая технология, обучение, профессиональное развитие.

Kononova M. M.

PROJECT METHOD AS TECHNOLOGY OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE SPEECH PATHOLOGISTS IN THE TEACHING PROCESS

The article deals with theoretical study of the educational projects method application in the process of future speech pathologist studying. On the basis of the studied material generalization, the essence of the «educational project», «project method» concepts are determined; the types and components of the educational project are defined. The basic requirements for the educational projects technologies organization in the process of future speech pathologists professional development are outlined. The attention to the projects method as a method of resource-based training is focused.

It is noted that the topics of projects for future speech pathologists should be directed to obtaining competencies in the field of diagnostic, correctional and pedagogical, social pedagogical and communicative activities with children with psychophysical development disorders and their families. The emphasis is on the fact that the use of the project method requires a tutor not so much teaching as creating conditions for students to show interest in cognitive activities, future profession, self-education, education orientation throughout their lives and the application of the knowledge gained in practice.

The developed educational project «Professional development of the future speech pathologist» is presented. Conclusions of the study on the educational projects application can be used both in the study of compulsory disciplines in the cycle of professional training in the educational-professional program, as well as in the additional, training cycle in specialty 016 – special education.

Key words: speech pathologist, projects method, educational projects, pedagogical technology, training, professional development.

Подано до редакції 13.11.2018.

УДК 378.14:371.133

© 2018

Лазарєв М.О., Нефедченко О.І.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ЕВРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті на основі результатів теоретико-експериментального дослідження розкриваються можливості технологій евристичної освіти, які ефективно сприяють досягненню мети професійної підготовки сучасного педагога – майстра і творця. Розглядаються розроблені і випробувані авторами евристичні технології для формування міцного фундаменту теоретичних знань, вдосконалення самостійної роботи і педагогічної практики, для створення майбутніми вчителями у процесі конструктивної і креативної діяльності значимих професійно-творчих освітніх продуктів – основного показника творчої самореалізації.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній педагог, евристична освіта, творча самореалізація, технології евристичної освіти, самостійна робота, професійно-творчий освітній продукт.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Досягнення високої й амбітної мети Української держави і всіх освітян – створення необхідних умов для розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина упродовж його життя – передбачає активне впровадження у навчально-виховний процес інноваційних освітніх ідей і технологій. Однак такий масштабний і прогресивний проект, закріплений в державних і відомчих документах останніх десятиліть (Національна доктрина розвитку освіти (2002), Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2016), у Концепції «Нова українська школа» (2016), виконується занадто повільно. Управління інноваційними перетвореннями в освіті на державному, місцевому, університетському рівнях занадто бюрократизовано, не має конкретної дорожньої карти послідовних кроків трансферу інновацій в освітню систему, зокрема, педагогічних університетів, практично не стимулює ініціатив науковців з активної модернізації явно застарілої системи підготовки професійних кадрів, зокрема сучасних педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Розв'язання означеної проблеми вбачається насамперед у ствердженні інноваційної освітньої системи, тобто реально демократичної, по-справжньому творчої і безумовно результативної [2; 5].

Серед інноваційних освітніх систем сьогодення на пріоритетне місце, на думку багатьох прихильників суттєвої модернізації існуючої традиційної системи освіти (В. Андреев, Н. Барбаліс, Н. Гузій, А. Король, Б. Коротяєв, А. Сологуб, П. Фрейре, А. Хуторської та ін.) виходить освіта евристична. Дослідженнями зарубіжних і вітчизняних науковців виявлено, що змістовним ядром евристичної освітньої системи стала різного рівня творчість як основна ознака пізнавальної і пізнавально-професійної діяльності суб'єктів освіти. Результати такої діяльності вимірюються не обсягом запам'ятованого обсягу навчального матеріалу (як у традиційній освіті), а кількістю і якістю створених і значимих для особистості освітніх продуктів (Б. Коротяєв, М. Лазарєв, А. Хуторської та ін.).

Разом з тим виявлено, що розробка і трансфер моделей і технологій евристичної освіти, розв'язання складних проблем їх життєвості у навчальному процесі і соціальному житті вищої школі не стали першочерговими стратегічними завданнями університетів. Тому й виникає невідкладна необхідність активної, системної і, головне, конкретної роботи для розробки і запуску на повну потужність існуючих і нових технологій евристичної освіти для ефективної підготовки фахівців.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити педагогічні можливості евристичної освіти як системи прийнятних для студентів, зручних і ефективних технологій професійної підготовки творчої особистості майбутнього педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження... Застосовуючи системний, аксіологічний і синергетичний підходи до освітньої діяльності, лабораторія інноваційних освітніх технологій Сумського педуніверситету імені А.С.Макаренка розробила й експериментально випробувала основи професійної підготовки майбутнього педагога (викладача, вчителя, вихователя) на основі ідей і технологій евристичної освіти. Така підготовка насамперед передбачає становлення за допомогою технологій евристичної освіти творчої особистості майбутнього педагога-професіонала, його професійно-творчих якостей – самостійності, ініціативності, креативності, здатності до партнерства, діалогової взаємодії постійного пошуку оригінальних проектів та рішень.

Витоки концепцій і технологій евристичної освіти у нашій науковій школі можна знайти у часи створення й становлення кафедри педагогічної творчості Сумського педагогічного університету (1993 р.). Саме тоді протягом перших десяти років у співдружності зі своїми соратниками-викладачами й аспірантами вдалося закласти